

SULTAN II. SELİM'İN BANILIK FAALİYETLERİ*

*Fatih MÜDERRİSOĞLU***

ÖZET

Osmanlı tarihinde “II. Selim/ Selim-i Sani /Sarı Selim” gibi ad ve lakaplarla bilinen Sultan II. Selim (h.d. 1566-74), daha çok silik kişiliği ve dönemin güçlü devlet adamları ile saray kadınlarının gölgesinde kalmasıyla tanınmıştır.

Kanuni Sultan Süleyman ile başkadını Hürrem Sultan'ın ikinci şehzadesi olarak 1524 yılında doğan II. Selim, çocukluk ve ilk gençlik yıllarının geçtiği Topkapı Sarayı'nda iyi bir eğitim almıştır. Ergenlik çağından itibaren sancak beyi sıfatıyla Konya, Manisa ve Kütahya gibi çeşitli sancaklarda görevlendirilen Şehzade Selim, babası I. Süleyman'ın ölümü üzerine Osmanlı tahtının tek varisi olarak Devletin başına geçmiştir. Sekiz yıllık saltanatının ardından İstanbul'da ölmüş ve İstanbul Ayasofya Kilise Camiin bahçesi içindeki türbesine gömülmüştür.

Dönemin siyasi tarihi ile kişiliği ve hamiliği incelendiğinde tarihçiler tarafından pasif, sefere çıkmayan, devlet sorumluluğunu sadrazam ve Divan'a bırakan yönleriyle eleştirilmiştir.

Bu çalışmada özellikle II. Selim'in sanat patronluğu daha doğrusu banilik yönü tartışılacaktır. Sultan II. Selim, mimari ve sanatın diğer kollarına yakın ilgi duymuş bu bağlamda çok sayıda anıtsal yapılara da imzasını atmıştır. Kısa süren saltanatı döneminde Sultan, başkent İstanbul'dan daha çok Konya, Sultaniye/ Karapınar, Edirne, Kıbrıs/Lefkoşa, Suriye/Şam vb. Osmanlı'nın Taşra yerleşimlerine külliye ya da tek yapılar inşa ettirmiş ya da onartmıştır.

Günümüze iyi durumda ulaşan eserlerini başta Mimar Sinan olmak üzere Hassa Mimarlık Teşkilatı'nca gerçekleştirilmiştir. En dikkat çeken ve tanınan eseri ise hiç kuşkusuz Edirne Selimiye Camii'dir. Bu cami UNESCO tarafından dünya kültür miras listesine alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: SultanII. Selim, Osmanlı Devleti, Bani, Edirne, XVI. Yüzyıl, Taşra.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, El-mek: mfmuderrisoglu@gmail.com

CONSTRUCTION ACTIVITIES OF SULTAN SELİM II

ABSTRACT

Sultan Selim II known with the names and titles of “Selim II/Selim-i Sani/ Sari Selim” in Ottoman Period (h.g. 1566-74) got known gained recognition more with his gray personality and being in the shadow of the powerful state men of the period and palace woman.

Selim II who was born in 1524 as the second lineage of Suleiman the Magnificent and his main woman. Hürrem Sultan got a good education in Topkapi Palace where he spent childhood and beginning of his youth period. Lineage Selim who was assigned in such miscellaneous sanjaks (flag) as Konya, Manisa and Kütahya with the title of flag officer as of his adolescence, began to reign over the State as the sole successor of his throne upon the death of his father. Suleiman I. After his eight year reign. He died in İstanbul and buried in the tomb of İstanbul Ayasofya Church Mosque.

When the political history and his personality was examined. He was criticized by the historians with his passive side, and not taking a cruise and giving his state responsibility to grand vizier and Council.

In his study, art dominance/ construction side of Selim II will be discussed. Sultan Selim II was interested in the architecture and other branches of art closely, and within this concept. He was very successful in constructing many monumental structures. In his short reign period. Sultan got Islamic-Ottoman Social complexes or sole structures constructed in Konya, Sultaniye/ Karapınar, Edirne, Cyprus/ Nicosia, Syria/ Damascus etc., which are the rural settlement areas of the Ottomans.

His works which have reached to today with a good condition were carried out by mainly Mimar Sinan. Hassa Architecture Organization. The most spectacular and known work was undoubtedly Edirne Selimiye Mosque. This mosque was put into the list of World cultural heritage list by UNESCO

Key Words: Sultan Selim II, Ottoman State, Constructor, Edirne, XVI. Century, Rural.

GİRİŞ:

XI. Osmanlı padişahı sıfatıyla 1566’da, 42 yaşında iken tarih sahnesine çıkan Sultan II. Selim (h.d. 1566-74), “Selim-i Sani/ Sarı Selim” lakap ve unvanlarıyla tanınmıştır. 1524’de, İstanbul’da, Kanuni Sultan Süleyman ile baş hasekisi Hürrem Sultan’ın Şehzade Mehmed’den sonraki ikinci şehzade olarak dünyaya gelmiştir.¹

İlk eğitimini Topkapı Sarayı’nda dönemin değerli lalalarından alan Şehzade Selim, gelenekler doğrultusunda ergenlik çağından itibaren Konya, Manisa ve Kütahya liva/ sancak merkezlerinde sancak beyliği/valilik görevlerinde bulunmuştur. Şehzadeliği sırasında hem ailesinin

¹Osmanlı sultanı olması nedeniyle Sultan Selim’in kişiliği ve dönemindeki olaylara ait yazılmış çok sayıda birinci el kaynak eser ile günümüz yayınları söz konusudur. Makalenin teması gereği bu eserlerden bazıları için bkz. Kaynakça.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

hem de Divan üyelerinin yönlendirmesiyle kendini taht mücadelesi içinde bulan II. Selim, özellikle de kardeşi Şehzade Bayezid ile yaptığı mücadeleden babası ve Saray çevresinin desteğiyle kazançlı çıkarak Osmanlı tahtının tek varisi/adayı olmuştur (Şekil 1).

Babası I. Süleyman(h.d.1520-66)'ın1566'da, Zigetvar Seferi sırasındaki ölümü üzerine kendine gönderilen ulakla birlikte önce İstanbul'a gelmiş daha sonra babasının cenazesini Belgrad'da karşılayarak cülusuyla beraber hükümranlığını ilan etmiştir (Sakaoğlu1999:II. 513-17; Necipoğlu 2013: 310-314).

Selefinin/atasının kırkaltı yıl gibi oldukça uzun zirve döneminin ardından sekiz yıl süren kısa hükümdarlık döneminde hiç şüphesiz tarihe mal olmuş kimi önemli olaylar meydana gelmiştir. Bunların başında Yemen, Kıbrıs ve Tunus'un fethi ile Endonezya'daki Müslüman AçeSultanlığı'nagönderilen Hint Donanması ile yapılan yardım gelir. Ancak Sultan II. Selim, savaş yerine barış ortamını, sefer yerine İstanbul veya Edirne saraylarındaki görkemli yaşamı tercih etmiştir².

1566-74 arasındaki saltanat döneminde II. Selim, deyim yerindeyse selefi ve babası Kanuni Sultan Süleyman ve onun zirve döneminin mirasından yararlanmıştı. Bu dönemde Sokullu Mehmed Paşa, Piyale Paşa, Pertev Paşa ve Lala Mustafa Paşa gibi sadrazam, vezir ve kaptan-ı derya konumundaki devlet adamları ön plana çıkmıştır. Başarılı Divan üyeleri sayesinde Sultan, seferlere çıkmasa da kimi zaferlere tanıklık etmiş, saray sanatlarındaki gelişim süreci hızını kaybetmeden devam etmiştir.

Hiç şüphesiz II. Selim'in babasından farklılaşan yönleri çok daha ağır basmakla birlikte örtüşen yanları da söz konusudur. Örneğin bazı tarihçilere göre Kanuni'nin hasekisi Hürrem Sultan'ın tesirinde kalarak tarihin akışını değiştiren bazı olaylara neden olduğu iddiasının benzeri II. Selim'in de başkadını Nurbanu Valide Sultan ile kızkardeşi Mihrimah Sultan'ın etkisinde kaldığı şeklindedir. Halef ve selefin bizi ilgilendiren esas ortak yönleri ise imarçı ve sanat kuruyucusu olmalarıdır.

Sultan II. Selim hakkında dönem tarihçileri ile onların yazma eserlerinden yararlanangünümüz tarihçilerinin kimi olumsuz düşüncelerine karşın, kendisinin yeterince bilinmeyen ya da göz ardı edilen bir yönü bani olarak yaptığı hizmetlerdir. Sultan'ın Edirne Selimiye Camii dışında çeşitli yerlerdeki eserleri gereğince ve toplu halde tanıtılmadığından banilik tarafı gizemli kalmakta dolayısıyla özel ve siyasi yaşamı ön plana çıkarılmaktadır.³

Oysa Sarı Selim şehzadelğinde görev yaptığı sancak merkezlerinden başlayarak ölümüne kadar olan yaşam sürecinde, Osmanlının farklı coğrafyalarında hiç de azımsanmayacak sayı ve nitelikte vakıf eserlerine banilik ettiğini hatta bir yerleşimin de kuruculuğunu üstlendiğini arşiv belgeleri bize ispatlamaktadır. Bir bakıma günümüze ulaşan eserleri de Sultan'ın baniliğine tanıklık

²Sultan II. Selim'in gerek şehzadeligi gerek sultanlığı sırasında özel yaşamı ve devlet işlerine bakış açısı tarihçi, sosyolog ve psikologları daha yakından ilgilendiren konudur. Kanaatimizce II. Selim, güçlü kişilikli bir baba ile annenin ortanca şehzadesi olmanın getirdiği rahatlığı ve ezikliği bir arada yaşamış olmalıdır. Entrikalar içinde büyüdüğünden kendi de maalesef bu yola başvurmuştur. Benzer şekilde kız kardeşi Mihrimah Sultan, hasekisi Nurbanu Valide Sultan ve kimi devlet adamlarının tesiri ile alışlagelmiş bazı teamüllere karşı çıkarak kendisiyle özdeşen kimi ilkleri yaşamıştır. Örneğin sefere çıkmayan ilk padişah olması, geleneklerin dışına çıkarak payitaht merkezi İstanbul yerine Edirne'ye selatin külliyesi inşa ettirmesi, yatağında dolayısıyla başkentte ölen ilk sultan olması, ölümünden önce türbesini inşa ettirmeye çalışması ve bu bağlamda kendi külliyesi dışında bir yere Ayasofya Kilise Cami avlusuna gömülmesi ilkleri arasındadır.

³Sultan II. Selim'in şehzadeligidinden itibaren babası, annesi ve Saray çevresinin adeta yarış edercesine başta payitaht İstanbul olmak üzere Taşra'nın çeşitli yerlerde gerçekleştirdikleri vakıf eserlerinden ve şenlendirmelerden etkilenmemesi mümkün değildir. Bu bağlamda şehzadeligidinden itibaren gittiği sancaklarda çevreye duyarlı, belki kendi iradesiyle belki de kendisine yapılan telkinler sonucu siyasi amaç da güdülerek ihtiyaç doğrultusunda mimari faaliyetlerde bulunmuş ve sanatçılara hamilik yapmıştır.

etmektedir. Dolayısıyla bu konu çalışmamızın ana temasını oluşturacaktır. Sultan II. Selim'in banılığindeki eserleri üç grup altında toplayarak inceleyebiliriz.

1. Şehzadelğinde Sancak Beyi Görevi İle Sancaklardaki Faaliyeti:

A. Günümüze Ulaşmayanlar

. İzmir- Merkez, Zaviye ve Medrese.

. İzmir-Tire, Darülkurra.

.Manisa-Salihli, Sard. Mektep.

B. Günümüze Ana Hatlarıyla Ulaşanlar

. Konya- Merkez, Selimiye Külliyesi.

. Konya-Sultaniye/Karapınar, Selimiye Menzil Külliyesi.

2. Selefî/Babası I. Süleyman Döneminden Yarım Kalan Eserlerin Tamamlattırılması:

.İstanbul- Büyükçekmece/Büyükçekmece Köprüleri.

.Suriye-Şam, Süleymaniye Külliyesi.

3. Hükümdarlığında Banılığını Üstlendiği Külliye ve Tek Yapılar

A. Günümüze Ulaşanlar

İstanbul-Süleymaniye,Kanuni Sultan Süleyman Türbesi

Edirne-Merkez, Selimiye Camii ve Külliyesi

Edirne-Merkez, Yalnızgöz Köprüsü

Bursa-Merkez,Muradiye Haziresi, Mustafa Cedid Türbesi

İstanbul-Ayasofya Kilise Camisine Yapılan Bazı Ekler

İstanbul-Topkapı Sarayı, Mutfaklar ve Harem Hamamı

İstanbul- Ayasofya Kilise Camii Avlusundaki Kendi Türbesi

Kıbrıs- Lefkoşa,Selimiye Camii

İstanbul-Beşiktaş, Yahya Efendi Tekkesi

B. Günümüze Ulaşmayan Bazı Eserler:

Suudi Arabistan, Mekke, Kabe-i Muazzama ve Harem Avlusunun Kubbelerle Çevrilmesi.

Suudi Arabistan, Mescid-i Haram, Mermer Kubbeler.

Suudi Arabistan, Mekke, Su Yolları Onarımı.

Yunanistan, Mora. BalyabadraBergos-ı Cedid Kalesi. Kule İnşaatı.

Arnavutluk-Avlonya Kalesi. Kule Tamiri ve Hendek Temizliği.

Kıbrıs-Lefkoşa, Medrese/ Medreseler.

Yunanistan-NavarinKalesi. Kule İnşaatı.

Van, Cami ve Hamam Onarımı.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

Foça, Kulelerin Onarımı.

İstanbul-Üsküdar, Köşk.

Dönemin önemli devlet adamlarından Sokullu Mehmed Paşa'nın İstanbul-Kadırğa, Hatay-Payas ve Kırklareli-Lüleburgaz'daki, Piyale Paşa'nın Kasımpaşa'daki, Pertev Mehmed Paşa'nın ise İzmit'deki külliyeleeri dönemin kapsamlı yönetici külliyeleeri olması açısından kayda değerdir.

1.Şehzadelğinde Sancak Beyi Görevi ile Sancaklarda İnşa Ettirdiği Külliye ve Tek Yapılar:

A. GÜNÜMÜZE ULAŞMAYAN ESERLER:

Sultan II. Selim ile ilgili vakıf kaydında İzmir Merkez ve Tire kazasında zaviye, medrese ve darülkurra; Manisa-Salihli, Sard'da ise mektep yaptırdığına dair bilgi mevcuttur.⁴

Günümüze ulaşmayan bu eserlerin Sultan'ın Saruhan/Manisa livasında sancak beyliği yaptığı dönemde(1544-1558) inşa edilmeleri kuvvetle muhtemeldir.

Dönemin önemli yerleşmelerinden Tire'ye Cami-i Kebir Mahallesiine inşa ettirilen darülkurra'da haftada dört gün ders görülmekte olup hangi derslerin ve kimin eserlerinin okutulacağı vakfiyede belirtilmiştir. Ayrıca vakfedilen mallar, müteveli, hafız-ı kütüp,katip ve cabi gibi görevli personel sayısı ve aldıkları ücretler de yazılmıştır. Bu bağlamda hafızlardan seçilen yedi kişi şeyhe yardımcı olmaktadır.

Sard bugünkü adıyla Mustafa Paşa'ya içinde bir muallim, kalfa halife ve bevvabın görev yaptığı bir mektep/darülkurra yaptırılmıştır. Burada da görevlilerin aldığı ücretler ve vakfın şartları belirtilmiştir.

İzmir'e ise zaviye adı altında mescit, vakıf odaları ve şeyh odası inşa ettirilmiştir. Bu eserler için şeyh, müteveli ve kâtip atanmıştır. Medresede ise biri müderris beşi talebe olmak üzere toplamda altı kişi çalışmaktaydı.

B.GÜNÜMÜZE BİR BÖLÜMÜ ULAŞAN ESERLER:

Sultan II. Selim Sancak Beyi görevi ile Konya'da bulunduğu süreçte, biri Konya Merkez'de diğeri Sultaniye/Karapınar 'da olmak üzere iki önemli yapı topluluğunun inşasını başlatır. Eserlerin son halini alması ise veliahd-şehzadenin tahta çıktığı zamana rastlar.⁵

Konya-Merkez, Selimiye Külliyesi:

Sultan II. Selim ataları I. Selim ve I.Süleyman'ın izinden giderek bir bakıma Osmanlı Sarayı'nın Mevleviliğe eğiliminden hareketle Mevlana Asitanesi'nin batı girişinin önüne cami

⁴II. Selim'in İzmir ve çevresi ile ilgili Arapça yazılmış Şaban 965 H. / Mayıs 1558 M. tarihli vakfiyesi için bkz. Selim Han-ı Sani bin Süleyman Han. Bkz. Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Defter No: 0124, Sıra No: 0153. Bu vakfiye mütercim tarafından tercüme edilmiştir. Kanuni'nin tuğrasını taşıyan vakfiye, II. Selim'in şehzadeligi sırasında düzenlenmiştir. Vakfiyeden, ilgili eserlerin Kanuni tarafından şehzadesi için yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Vakfiye Araştırmacı Bahaeddin Yediyıldız tarafından da incelenmiştir. Bkz. B. Yediyıldız,Sinan'ın Yaptığı Eserlerin Sosyal ve Kültürel Açısından Tahlili, VI. Vakıf Haftasına Sunulan Bildiri, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları,1989, s.10-105, 122-126.

⁵Şehzade Selim'in Konya Sancağı'nın farklı iki ayrı yerinde yaklaşık aynı tarihlerde oldukça kapsamlı, maliyeti yüksek ve büyük sorumluluk isteyen vakıf işlerini tek başına organize etmesi mümkün görülmemektedir. Arşiv belgeleri bu konuda oldukça aydınlatıcıdır. Bu belgelerden tahtın tek varisi Şehzadenin Saray ve özellikle de babası Kanuni Sultan Süleyman tarafından maddi ve manevi yönden büyük destek gördüğü anlaşılmaktadır. Kanuni'nin bu düşüncesinde şüphesiz Y. Küçükdağ'ın bakışı bir fikir vermektedir. Yazar, Konya topraklarında 1553 ve 1558 tarihleri arasında yaşanan şehzadelerle ilgili iki ayrı hazin olayın Konya halkında derin iz bıraktığını olumsuz izlerin silinmesi için de hem Konya merkeze hem de Sultaniye gibi farklı iki yere özellikle Kanuni'nin çabasıyla hayrat eserler yaptırıldığı belirtilir (Küçükdağ 1997).

odaklı külliye inşa ettirir. Günümüze sadece anıtsal boyutlardaki camisi ulaşan külliye özgününde imaret/mutfak, anbar, kiler odunluk, ahır tabhane/misafirhane, hamam ve heladan oluşmakta idi. Mevleviliğin merkezi konumundaki Konya'nın adeta bir çeşit hac/ziyaretgah olarak kabul edilmesinden dolayı yapı topluluğunun her türlü ziyaretçi ve muhtaçlar adına yapılmış olduğunu Sultan Selim Vakfına ait imaret kaydından öğrenmekteyiz.⁶

Külliye'nin yapımına olasılıkla 1559-1560 yıllarında Kanuni'nin sağladığı zengin vakıflarla başlanmış ve bir süre sonra da yapımı tamamlattırılmıştır. Çift minareli anıtsal camiyi araştırmacı Necipoğlu, Kanuni'nin bir zafer anıtı gibi görmek gerektiğini ifade eder (Necipoğlu 2013:320).Uzun yıllar hizmet veren eserler maalesef yakın tarihimizde tekke önünün açılması bahanesiyle yapılan çalışmalar sırasında cami dışındaki diğer yapılar yıktırılarak dört yüz yıllık bir tarih yok edilmiştir (Şekil 2). Günümüzde onarılan cami Mevlana Müzesi ile yakın konumdadır ve Konya'nın en anıtsal ve özellikli Osmanlı camisidir (Şekil 3). Aynı zamanda İstanbul Eski Fatih Caminin planını yansımasıyla da ayrı öneme sahiptir.

Konya-Sultaniye/Karapınar Selimiye Külliyesi:

Sultan II. Selim'in Konya sancak beyliği sırasında, Padişahın icazetiyle bizzat veliaht-şehzade tarafından harap köy iken ileride mamur bir beldeye yani Sultaniye adıyla tanınacak yerleşim yerinin önce alt yapısı oluşturulmuş ve bu bağlamda inşa ettirilen menzil külliyesi ile Osmanlı şehirciliği ve mimarisine örnek bir imarfaaliyeti gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı Oğuzoğlu'nun düşüncesine göre şenlendirme faaliyeti Kanuni'nin önemli maddi ve manevi desteği ile gerçekleştirildiğinden şehrin kuruluşunu ve külliye'yi sadece II. Selim'e mal etmek doğru olmasa gerekir.⁷

Otuzdokuz dükkanlı arasta, iki han, imaret, tabhane, hamam, cami, mektep, değirmen ve çeşmelerden oluşan menzil külliyesi, tezkerelere göre Mimar Sinan ve ekibi tarafından inşa edilmiş gibi anlaşılrsa da Halep'li eyalet mimarı Cemaleddin tarafından yapıldığı kesinleşmiştir. Dolayısıyla imar eylemi Hassa Mimarlar Teşkilatı'nın ortak bir çalışması olarak kabul edilmelidir. Caminin yapım kitabesi 971 H./ 1563-1564 M. tarihini verir ki tamamlanma yılı olmalıdır (Şekil 5).Mevcut bir çeşme kitabesinden ise külliye'nin ve şehrin suyollarının 1569 yılında bitirildiği anlaşılmaktadır. Şehrin kuruluş aşamasında bölgenin şenlendirilmesi amacıyla gönüllü veya zoraki iskan politikaları izlenerek çevrede dağılmış yaşayan Türkmenler getirilmiş böylece hem nüfus artırılmış hem de ana yolun güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır (Barkan 1942:355-356;Müderrişoğlu1993. I.474-475).

Günümüzde Konya'nın bir ilçesi konumundaki Karapınar (Şekil 4)'da yer alan külliye yapılarından cami, hamam ve çeşme dışındakiler zamana yenilenerek ya yok olmuş ya da oldukça harap duruma düşmüştür. Ancak Son yıllardaki kazı çalışmasıyla külliye'nin özgün tasarımına

⁶Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ne kayıtlı 734 numaralı defterin 168. Sayfasının 95. Sırasında yer alan Konya'da Sultan Selim Vakfı'na ait imaret mevkufatından son derece önemli bilgilere ulaşılır. Bu kayıta vakfedilen yerler Konya, Karamanve İçel topraklarını içeren oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Ayrıca inşa edilen yapı ve bölümler, personelin niteliği, sayısı ve aldıkları ücretler ayrıntısıyla anlatılmaktadır.Ayrıca külliye mutfağının Mevlana Tekkesi'nde kalanlara da bir boyutta hizmet verdiği belirtilmektedir Bu bağlamda B. Yediyıldız ve S. Faroqi imaret ile ilgili tablolarda hazırlamışlardır. Bkz. KaynakçaYavuz Sultan Selim'in seferleri sonucu hac yolu Osmanlı hakimiyetindeki topraklardan geçince İstanbul'u Kutsal Topraklara bağlayan *Anadolu Sağ Yolu* adlı ana yol/ hac yolu olarak özel önem kazanır. Konya da hac yolu üzerinde önemli menzil yeri olarak belirlenir. Bu bağlamda Mevlana Tekkesini ziyaret edenlerde sayısal artış görülüp tekke imkanlarının da yeterli olmadığı anlaşılınca II. Selim'in şehzadelğinde imar faaliyeti başlatılır. Özellikle tekkeye hizmette yardımcı olacak cami, imaret, tabhane ve hamamın yaptırılması amaçlanarak inşaata karar verilir ve bir süre sonra da yapı topluluğu faaliyete geçirilir.

⁷Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ne Selim Han-ı Sani bin Süleyman Han-ı Evvel adına kayıtlı bir vakfiye vardır. 977 H./1569 M. tarihli vakfiye, Defter No:734/0, Sayfa No:0168, Sıra No:0095 ya kayıtlıdır. Vakfiyenin tercümesi mevcut değildir. Ancak araştırmacılar Ö.L. Barkan, İ. H. Konyalı ve Y. Küçükdağ, bazı arşiv malzemelerinden yararlanarak Sultaniye/ Karapınar hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşmıştır. Bkz. Kaynakça

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

ulaşmıştır (Şekil 6). Arastanın dükkanları ve iki han yeniden inşa edilerek modern ticari yapılara dönüştüğünden orijinallikten tamamen uzaklaşmıştır.

2. SELEFİ/ BABASI I. SÜLEYMAN DÖNEMİNDEN YARIM KALAN ESERLERİN TAMAMLATILMASI:

İstanbul-Büyükçekmece, Büyükçekmece Köprüleri:

Köprü kitabeleri ve dönem kaynakları, Sultan II.Selim'in babası Sultan Süleyman Han'ın sağlığında onun emriyle başmimar Sinan ve HassaMimarlar Teşkilatı'nca yapımı sürdürülen Çekmece-i Kebir'deki Büyükçekmece köprülerine sahiplendiğini ve 975H./ 1567 M. de tamamlandığından söz ederler (Çulpan 1975:142-47; Yücel 1994: II.358).

Köprü projesi, Marmara Denizi ile onun karaya doğru lagün şeklindeki uzantısı Büyükçekmece Gölü'nün bitişme noktasında/geçidinde yer almaktadır. Köprü, hem İstanbul'u Rumeli'ye bağlayan tarihi yolları kullanacak yolcular için hem de köprü başında oluşturulan menzilyerleşimi açısından önem taşımaktadır.⁸

Köprüler, özel yapım tekniği dışında kitabelerinin içeriğindeki değerli bilgiler açısından da son derece önemlidir. Kitabelerden Kanuni tarafından temeli atılan ancak tamamlanması II. Selim zamanında gerçekleştirilen köprülerin mimarının Mimar Sinan, yazılarının ise Derviş Mehmed imzalı olduğu anlaşılmaktadır(Kunter1942:448). Ayrıca kitabeler üzerine yapacağımız çıkarımlar da önemli ipucu vermektedir. Birincisi yüzlerce esere bir şekilde katkı sağlayan Sinan'ın *Amel-i Yusuf bin Abdullah* şeklinde imzasını attığı tek yer olması;ikincisi Sultan II. Selim'e yüklenen sıfat ve imgelerdir. *Kitabelerin* birinde geçen "*en büyük sultan, ulu hakan, Arab ve Acemin meliklerinin efendisi, dünyada ve ahrette Allah'ın gölgesi Sultan Selim*" sıfatları kendinden önceki kimi padişahlarla bire bir örtüşmekte ve bu bağlamda Sultan II. Selim de kendisini ataları ile özdeşirmektedir

Günümüzde araç trafiğine kapatılan köprüler (Şekil 7) ve diğer tarihi yapılar çevre düzenlemesi içinde değerlendirilse debu durum bir zamanlar Osmanlı menzil dokusu içinde yer alan kervansaray (Şekil 8) mescit ve çeşmenin algılanmasını kısmen güçleştirmektedir.

Suriye-Şam, Süleymaniye Külliyesi/ Tekkesi:

Sultan II.Selim, babasının Orta Doğu'nun kadim şehirlerinden Damas/ Damascus/ Şam'ın Gök Meydan adı verilen yeni şehir dokusu üzerine 1554-55 yıllarında inşa ettirdiği yapı topluluğu (Kuran 1986:69-72) aslında tipik bir menzil külliyesidir. Ancak Kanuni tarafından başlatılan ancak yarım kalan medrese (Şekil 10) ve arastayı tamamlattırmak Sultan II. Selim'e nasip olmuştur.⁹

Böylece Osmanlı Devletinin hanedanlık boyutunda şehirdeki en büyük yatırımını gerçekleştirilmiş olur. Bu bağlamda Osmanlı Hanedanlığı hem sultani hem de devlet erkinde gücünü kültürlerin çatışma yeri Şam kentinde bir kez daha vurgulamış olmaktadır.

Kanuni Sultan Süleyman ilk aşamada cami, imaret, iki han ve iki tabhaneden oluşan geometrik özellikli külliyesini inşa ettirmiş tahminen yapımına daha sonra karar verilen medrese ve arastayı ise II. Selim tamamlattırarak hem külliyei içerik açıdan zenginleştirmiş hem de kendi varlığını da şehirde hatırlatmıştır (Şekil 9) . Sarı Selim bu yönüyle de babasının izindedir.

⁸Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ne Selim Han-ı Sani bin Süleyman Han-ı Evvel adına kayıtlı bir vakfiye vardır. 977 H./1569 M. tarihli vakfiye, Defter No:734/0, Sayfa No:0168, Sıra No:0095 ya kayıtlıdır. Vakfiyenin tercümesi mevcut değildir. Ancak araştırmacılar Ö.L. Barkan, İ.H. Konyalı ve Y. Küçükdağ, bazı arşiv malzemelerinden yararlanarak Sultaniye/ Karapınar hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşmıştır. Bkz. Kaynakça

⁹Araştırmacı C. Baltacı'nın medreseye tayin edilen müderrisin atama yılını 1565-66 vermesi medresenin eğitim vermeye hazır olduğunu düşündürmektedir (Baltacı 1976:534-35).

Mimar Teodoros adlı yerel bir gayr-i müslim Osmanlı eyalet mimarı ile İstanbul'dan gönderilen Hassa Mimarlar Teşkilatı'na bağlı ekibin ortak işbirliğinde gerçekleştirilen tasarımda mimaride Klasik Osmanlı, bezeme de ise Suriye geleneği uygulanmıştır (Şekil 9).Geçmişinde birinci derecede Osmanlı hacılarına ev sahipliği yaptığından tekke olarak da nitelendirilen külliyesinin bir bölümü Suriye'deki iç savaş öncesinde müze olarak değerlendirilirken iç savaşın devam ettiği bu dönemde külliye hakkında sağlıklı bilgiye ulaşmak kolay değildir.

4. HÜKÜMDARLIĞINDA BANİLİĞİNİ ÜSTLENDİĞİ KÜLLİYE VE TEK YAPILAR :

A. GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR.

İstanbul-Süleymaniye, Kanuni Sultan Süleyman Türbesi:

Kanuni Sultan Süleyman İstanbul'da kendi adını taşıyan selatin külliyesinin haziresi içindeki türbesinde yatmaktadır. Eylül 1566' da Zigetvar Seferi sırasında ölen Kanuni'nin iç organları bölgeye gömülmüş ve cesedi tahnit edilerek uzun bir yolculuk sonrasında İstanbul'a getirilerek Kasım ayında defnedilmiştir. Sultan II. Selim babasının ölümü üzerine türbe inşası için sermimaran-ı Hassa Koca Sinan'ı görevlendirmiş, Sinan'da Ekim 1567 de eserini tamamlamıştır (Yüksel 2004: 645). Akdeniz Roma mezar geleneğinin bir uzantısı olarak inşa edilen türbenin (Şekil 11) Osmanlı'da başka bir benzeri olmadığından tek kalmaktadır (Kuban 2007:292-94). Sekizgen plan şemasında çift cidarlı ve dıştan saçaklı olarak inşa edilen türbede cepheden daha çok içten etkileyici bezemeye karşılaşılr. Türbede Kanuni'nin dışında kızı, bazı padişah ve anaları da yatmaktadır(Şekil 12).

Sonuçta Mimar Sinan kendisini baş mimarlığa atayarak önünü açan, külliyesinde kendisine yer vererek değer veren ve yıllar boyu patron-mimar ilişkisi içinde bulunduğu Kanuni'ye vefa borcunu türbe mimarisinde farklı bir plan şeması ve zengin bezeme tasarımıyla ödemiş olmaktadır. Benzer şekilde II. Selim de ağabeylerinden Şehzade Mustafa'nın ölümü sonrasında kardeşi Şehzade Bayezid ile aralarında başlayan taht mücadelesinde kendisini maddi ve manevi her yönden destekleyerek saltanatın yolunu açan babasına Sinan eliyle hem anıtsal hem de İstanbul'da benzersiz bir mezar anıtı yaptırarak yüceltmiş ve vicdanını rahatlatmıştır.

Edirne-Merkez, Selimiye Külliyesi:

Edirne, Osmanlı Devleti'nde İstanbul'un ardından Rumeli'nin en büyük şehri ve ikmal merkezi konumunun yanı sıra Topkapı Sarayı benzeri görkemli Yeni Saray'ı ile gözde sayfiye, av ve dinlenme yeri olarak dikkat çekmekte idi.

Sultan II. Selim'de kendinden önceki ataları gibi Edirne'nin doğasından ve siyasi ortamdan uzak sakin yaşamından etkilenmiş sıklıkla şehre gelerek Saray'da vaktini geçirmiştir. Nedeni tam olarak bilinmese de Sultan'ın inşa ettireceği selatin külliyesinin şehir seçiminde payitaht İstanbul yerine Edirne tercihi hangi unsurların ön plana çıktığı hala sorunsal olarak yorumu açıktır.¹⁰

Cami, medrese, darülhadis medresesi ve darülkurra'dan oluşan külliyesinin yapımı aşamasında Mimar Sinan ile yazışan Sultan yer yer görüşlerini belirtmiş, maalesef camisinin son halini göremeden öldüğünden yerine oğlu III. Murad tarafından açılışı yapılmış ve külliye gelir amaçlı arasta inşa edilmesi kararlaştırılarak uygulamaya geçilmiştir(Kuban1997).

¹⁰Bu konuda çeşitli düşünceler kaleme alınmış, Edirne tercihi İstanbul'da selatin külliyesi kapsamında geniş bir yer kalmadığı, şehrin artık külliyeyle doyduğu iddia edilmiştir. Kanaatimizce devlet işlerini Divan'a bırakan Sultan'ın selatin külliyesi işini kendisini yeterince kanıtlamış Sinan'ın devretmesi olasıdır. Sinan'ın da Ayasofya ile olan yarışını farklı şehirde ama padişahın da sevdiği kent Edirne'den yaparak Ayasofya'ya bir mimar olarak saygısını da göstermek istemiş olabilir. Bu durumu II. Selim'in İstanbul'a ve halkına, geleneklere bir tepki olarak da algılayabileceğimiz gibi sefere çıkmayan bir padişahın başkent İstanbul halkıyla barışık olamayacağı düşüncesini de sorgulamak gerekir.

Şehre hakim yüksek tepelerinden biri üzerine inşa edilen cami odaklı külliye, mevcut yazılı belgelere göre 1569-75 tarihleri arasında inşa edilmiştir (Şekil 13). Orta ölçekli bir yapı topluluğudur. Mimar Sinan ve ekibinin tasarım ve kontrolünde inşa edilen külliyenin camisi, sadece Osmanlı dönemi değil Anadolu-Türk sanatının bir başyapıtıdır (Şekil 14-15). Külliye ile ilgili vakıf kaydı da söz konusudur.¹¹

Edirne-Merkez, Yalnızgöz Köprüsü :

Çevresi akarsularla çevrelenen Edirne'de kent içinde ondan fazla tarihi köprüye rastlanır. Bu köprülerin geneli şehirle daha yakın ilişki içindeki Tunca Irmağı üzerine inşa edilmiştir. Bu bağlamda Sultan II. Bayezid tarafından Tunca'nın kenarına 1488 de inşa ettirilen Yeni İmaret /II. Bayezid Külliyesini oluşturan yapılar arasında kent merkezi ile iletişimi sağlayan bir de köprü mevcuttu. Ancak düz bir alan içinde akan Tunca zaman içinde menderesler oluşturduğundan ikinci bir köprü'nün yapılması gerekmiştir. Tek gözlü olarak tasarlanan köprü'nün kemer açıklığı 6.60 m.dir (Çulpan 1975:115-16). Her iki köprü arasında kalan arazi sel taşkınlarından dolayı sonradan çok kemerli bir geçit şeklinde düzenlenmiştir (Şekil 16).

Bursa-Merkez, Muradiye Haziresi, Mustafa-iCedid Türbesi:

Sultan Süleyman'ın Mahidevran Hatun'dan doğan büyük şehzadesi Mustafa, 1553'de bir tertip sonucu trajedik şekilde boğulmak suretiyle katledilmiş cenazesi daha sonra Bursa'ya getirilerek Osmanlı'nın ilk devlet mezarlığı kabul edilen Muradiye Külliyesinin haziresine gömülmüştür. Ardından 1571 yılında Sultan II. Selim'in maddi vemanevi katkılarıyla türbenin temeli atılmış bu iş için Sinan tarafından Mehmed Çavuş görevlendirilmiştir. Kitabesine göre 1573 de yapımı tamamlanan türbede dört mezar göze çarpar. Bu mezarlar şehzadeye, annesine, Şehzade Mustafa'nın bir oğluna aittir. Dıştan sekizgen planlı ve ön girişli olarak tasarlanan türbenin içi belli bir seviyeye kadar çinilerle kaplıdır (Önkal 1992:159-63). Yapı günümüzde onarım görmektedir (Şekil 17).

İstanbul- Ayasofya Kilise Camisine Yapılan Bazı Ekler:

Doğu Roma/ Bizans döneminde son halini VI. Yüzyılda alan Ayasofya Kilisesi bilindiği üzere 1453' de Fatih tarafından İstanbul'un fethi ile birlikte adı değiştirilmeden camiye dönüştürülmüştür. 1509 depreminden etkilen yapıya ilk büyük müdahale Sultan II. Selim döneminde Mimar Sinan tarafından yapılır. Bu bağlamda çevresindeki bitişik salaş yapılar yıktırılarak etrafı temizlenir. İhata duvarı yaptırılır, büyük oval kubbenin etrafına payandalar inşa edilir. Aynı zamanda mevcut iki minareye iki minare daha ilave ettirilerek sayı dörde çıkarılır (Şekil 18). Günümüzde kubbenin genel hatlarıyla iyi durumda olması payandalar ile ilintilidir (Selaniki Mustafa Efendi 1999: I. 95-96).

İstanbul-Topkapı Sarayı. Mutfaklar ve Harem Hamamı:

Fatih döneminde inşa edilen mutfaklar 1574 yılında çıkan büyük bir yangınla tahrip olunca, Mimar Sinan tarafından bugünkü haliyle yeniden inşa edilir (Necipoğlu 1990: 48,102,213;Selaniki Mustafa Efendi 1999: 90). Mutfaklar günümüzde Topkapı Sarayı Müzesi'nin zengin bir porselen koleksiyonunu oluşturur. Bu tarihlerde Harem'e bir de hamam inşa edilir.

İstanbul- Ayasofya Kilise Camii Avlusundaki Kendi Türbesi:

Elli yaşında iken Topkapı Sarayı'nda ölen II. Sultan Selim, kendi külliyesi dışında farklı bir yere gömülen ilk Osmanlı sultanıdır. Sultan, selatin külliyesini Edirne'ye inşa ettirdiğinden ölümü sonrasında mezar ya da türbesinin nereye inşa edileceği sorununu düşünmüş bu bağlamda

¹¹Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi. Selim Han-ı Sani bin Süleyman Han. Defter No: 1394/0 Sayfa No: 0001 Sıra No: 0001. Tarih 987 H./ 1579 M.

bir boyutta hizmet ettiği İstanbul Ayasofya Camisinin avlusunu kendisine uygun görmüştür (Şekil 20). Mimar Sinan tarafından avlunun güneydoğusuna anıtsal boyutlarda tasarlanan türbenin inşasına Sultan'ın ölümünden önce başlanmış kitabesine göre 984 H./ 1576 M. de tamamlanmıştır

Köşeleri pahlanmış anıtsal boyutlardaki kare planlı türbe çift cidarlıdır ve içte sütunlarla baldeken şema oluşturulmuştur (Şekil 21). İçinde II. Selim'in dışında baş kadını Nurbanu Valide Sultan, kızları, şehzadeleri ve III. Murad'ın çocukları dahil kırk bir mezar karşımıza çıkar. Sinan'ın türbe mimarisindeki özel çalışması olan eserin içinde ve dışında dönemin zengin ve çeşitli bezeme anlayışıyla karşılaşılır (Önkal 1999: 164-70; Doğanay 2011).

II. Selim'in türbesinin ardından İstanbul'da külliyesi bulunmayan üç padişah ile boğdurulan şehzadeler için yaptırılan türbelerle birlikte Ayasofya'nın avlusu bir çeşit haneden mezarlığına dönüşür.

Kıbrıs- Lefkoşa, Selimiye Camii:

Kıbrıs'ın fethinin 1571 de tamamlanması üzerine Nicosia / Lefkoşa'de yer alan Saint SophiaKatedrali minare, mihrap, minber ve mahfel gibi ilavelerle camiye dönüştürülür (Şekil 22-23). Latinlerin bu baş kilisesi zamanla inşa edilen ticari yapılarla bölgenin ulu camisi olmuştur (Karakaya 2002: 35, 383).

İstanbul-Beşiktaş, Yahya Efendi Tekkesi:

XVI. Yüzyılın tanınmış alim ve mutasavvıflarından sayılan ve aynı zamanda Kanuni'nin Trabzon Sancak Sarayı'ndaki süt annesi Afife Hatun'un oğlu olan Yahya Efendi, 1538' de kendi adına bir tekke kurdurmuştur. Tekke oldukça geniş bir arazi içinde mescit, tevhidhane, medrese, hamam, çeşme ve evlerden oluşmakta idi.

Yahya Efendi'nin 1570'de ölümü üzerine Sultan II. Selim tarafından tekke alanına tasarımı Sinan'a ait bir türbe yaptırmış veyapı topluluğunu genişleterek adeta yeniden inşa ettirmiş dolayısıyla tekkenin ikinci banisi olmuştur (Tanman 1994: VII. 409-12). Zaman içinde önemli değişiklikler geçirerek arazisi daraltılan tekke önemini hiç yitirmemiş Saray çevresinin sürekli ilgisini görmüştür. Tekkeye ait türbe ve medresesinin Sinan ile ilgili tezkerelerde adlarının geçmesi verilen öneme işaret eder. Son yıllarda ise bakım ve onarımı yapılan tekke yeniden ziyarete açılmıştır.

GÜNÜMÜZE ULAŞMAYAN ESERLER:

Suudi Arabistan-Mekke, Kabe-i Muazzam ve Harem Avlusunun Kubbelerle Çevrilmesi:

Dönem tarihçilerinden Selaniki Mustafa Efendi, Sultan II. Selim zamanına ait kayda değer eserleri sayarken Sultan'ın Kabe'ye yaptığı hizmetten söz eder ve Horos Memi adıyla tanınan biri tarafından yapıldığını belirtir (Neşri 1999: I.94-95). Eskiden Mescid-i Haram etrafındaki ahşaptan yapılan eski çatılar yıktırılarak yerine kubbeli revaklar yapılır.

Suudi Arabistan, Mekke-i Mükerreme, Harem Mermerlerinin İnşası:

975-976 H. / L567-L569 M. tarihli bir mühimme defterinde taştan olan ve zamanla harap hale gelen harem/avlunun mermerden yapılması için malzeme ve işçi tedariki konusunda tespit yapılması istenmektedir (M.D. 7/1, s. 199, hükümno: 398).

Suudi Arabistan-Mekke, Mekke-i Mükerreme Su Yolları Onarımı:

Dönemin mühimme defterlerinden birinde Mısır üzerinden ham demir ve çeliğin Mekke'ye iletilmesi ve aynı zamanda işin mali boyutuyla ilgili bilgi aktarımı istenmektedir (M.D.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

7/1, s.336-337, hüküm no:690-691). Ayrıca yapımı daha önce başlatılan Ayn-ı Zübeyde suyu II. Selim tarafından tamamlanmıştır.

Yunanistan-Navarin Limanı Kalesi:

Dönem vakantüvislerinden Selaniki Mustafa Efendi, son derece stratejik öneme haiz Navarin Limanı ağzına bir kale yapıp içine toplar yerleştirildiğini ve dizdarının olduğundan söz eder (Selaniki 1999: I. 96).

Yunanistan-Mora, Balyabadra. Bergos-ı Cedid Kalesi İçi Kule İnşaatı:

II. Selim Dönemi olaylarını konu alan 978 H. / 1570 M. tarihli bir mühimme defterinde, bahsi geçen yerdeki kale içinde kule inşasından söz etmektedir (M.D. 12, s. 36, hükümno: 68).

Arnavutluk-Avlonya Kalesi, Bir Kulesinin Tamiri ve Hendeğinin Temizlenmesi:

II. Selim Dönemine ait 978 H. / 1570 M. tarihli mühimme defterinde adı geçen yerdeki kale ile ilgili bilgiye ulaşılmaktadır (M.D. 12, s. 206, hüküm no: 310)

Van, Cami ve Hamam Tamiri:

Döneme ait 975-976 H. / 1567-1569 M. tarihli mühimme defterlerinden birinde daha kesin yer ve ad belirtilmeksizin cami ve hamam tamiri için gerekli malzemelerden bahsedilmektedir M.D. 7/1, s. 167, hüküm no:325.

Foça, Kulelerin Tamiri:

975-976 H./ 1567-1569 M. tarihleri arasındaki dönem olaylarını konu alan mühimme defterinde, Saruhan /Manisa Sancağı sınırları içindeki Foça Kalesindeki kulelerin tamiri için piyadelerin istihdamı istenmektedir (M:D. 7/1, s. 308, hüküm no:628.

İstanbul-Üsküdar, Köşk:

Sinan ile ilgili yazmalarda Sultan II. Selim'e ait Üsküdar'da bir köşkten söz edilmektedir (Kuran 1986:254, 263, 386).

Erzurum-Hasankale/ Pasinler, Kaleye Hisarpeçe ve Hendek Yapımı:

Hühimme defterleri arasında kale ile ilgili iki hüküm göze çarpar (M.D. 12/I, s. 295, h.n. 455; M.D.7/1, s. 404, h.n. 839).

Erzurum-Hınıs, Kale İnşası:

Bu konuda mühimme defterlerinin birinde bir hükme rastlanır (M.D.7/111, s.. 231, h.n. 2437).

Suriye-Şam, İmaret-i Amire Yakınlarında Hangah İnşası:

Mühimme defterleri içinde yer alan bir hükümde yirmi hücreli bir yapının inşasından söz edilir (M.D. 7/2, s.225, h.n. 1642).

Edirne, Meriç ve Tunca Nehirlerini Taşkınlardan Koruma Amaçlı Sed İnşası:

Çevrecilik konusunun bir uzantısı olarak nehirlerin yatağına çöp atılmaması istenmekte ve aynı zamanda da Yıldırım mahallesine de bir sed yapılmasına karar verilmektedir (M.D. 7/II, S. 231, H.N. 1654).

Erzurum-Hınıs, Kale İnşası:

Mühimme defterlerinden birindeki bir hükme göre adı geçen yerde bir kale inşaatının gerektiği belirtilmektedir (M.D. 7/III, s. 231, h.n. 2437).

Turkish Studies

Kıbrıs-Lefkoşa, II. Selim Medresesi:

Arşiv belgesine göre II. Selim'in günümüze ulaşmayan medrese ya da medreseleri olduğu bahsedilir. Yerleri tam olarak bilinmediği gibi günümüze ulaşmamışlardır (Baltacı 1976: 576).

Karasu Yenicesi, Lütfi Paşa Köprüsü, Onarım:

Kadıya gönderilen bir hükümden köprüye ait iki gözün sel nedeniyle yıkıldığından onarılması istenmektedir (M.D. 7/I, S. 360, H.N. 576).

İstanbul-Kağıthane ve Kırkçeşme Su Yolları. Çevre Düzenlemesi.

II. Selim döneminde alınan bir kararda bahsi geçen suyollarının yakınında bağ, bahçe ve evlerin yıktırılarak etrafının her iki taraftan üçer zira açtırılması istenmektedir (M.D. 7, s.76, h.n.146).

Suudi Arabistan-Cidde, Cami ve Medresenin Tamamlatılması:

Mühimme defterlerinden birinin içindeki bir karara göre iki şerefeli bir cami ile medresenin tamamlattırılması istenmektedir (M.D. s. 180, h.n. 354).

Edirne-Yeni Saray, Köşk Yapımı:

II. Selim döneminde Saray içine bir köşk yapılmasına dair hüküm göze çarpar (M.D. 7/II, s. 91, h.n. 1367-1368).

Rodos ve Antalya Kaleleri Onarım:

Her iki kalenin onarımlarına dair mühimme defterleri içinde bir hükme rastlanır (M.D. 7/II, s. 182, h.n. 1553).

Konya, Onarım Faaliyeti:

Mühimme defterleri içindeki bir hükümden II. Selim zamanında Konya'da bazı onarım faaliyetlerinin gerçekleştirildiğinden bahsedilir (M.D. 3, s. h.n. 1428).

SONUÇ

Sonuçta bani kimliği ile Şehzade-Sultan II. Selim, bir devlet adamı kimliğine göre daha farklı bir görünüm/ algı yansıtmaktadır. Konuyu açmak gerekirse, II. Selim Taşra'ya Sancak Beyi olarak gönderildiği Saruhan/Manisa ile Konya Sancaklarının çeşitli yerlerine tek yapı veya külliye boyutunda çeşitli eserler inşa ettirmiştir. Babası Kanuni'nin maddi ve manevi itici gücüyle bir kısmı ihtiyaç doğrultusunda kimisi siyasi gayelerle yaptırılan bu eserlerin ancak bir bölümü günümüze gelebilmiştir. Buna karşın Arşiv belgelerinden yola çıkarak veliaht-şehzadenin imar faaliyetleri adım adım izlenebilmekte ve sonuçta kendisine artı değer katmaktadır.

Tahtta çıktığı 1566 yılı ile birlikte öncelikle babasına ait türbesinin yapımın başlatarak dönemin yarım kalan eserlerini tamamlamıştır.

1566 ile 1574 arasındaki kısa hükümlerlik döneminde ise azımsanmayacak sayı ve nitelikte külliye ve tek yapılara imzasını atmıştır. Çoğu kale olmak üzere çok sayıda yapının da onarımını sağlamıştır. Bunlar içinde İstanbul Ayasofya Kilise Camisine yapılan ek düzenlemeler ve çevre temizliği, Topkapı Sarayı'na yeniden yapılan yapılar ile Edirne Selimiye Cami Külliyesinin ayrı bir önemi vardır.

Özellikle tek başına Edirne Selimiye Camisi bile Sultan II. Selim'in baniliği konusunda çok önemli ipucu verir. Her ne kadar Selimiye Camii genelde Mimar Sinan ile özdeşleştirilirse de devrin sultanı II. Selim'in iradesi ve bütçe kaynakları ile inşa edildiğini unutmamak gerekir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

KAYNAKÇA

- ASLANAPA O., Osmanlı Devri Mimarisi, İstanbul 1986.
- BALTACI C., XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri. Teşkilat Tarih, İstanbul 1976.
- BARKAN Ö.L., “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler”, Vakıflar Dergisi, C. II (1942), s. 279-386.
- ÇULPAN C., Türk Taş Köprüleri (Ortaçağdan Osmanlı Devri Sonuna Kadar), Ankara 1975.
- DOĞANAY A., Osmanlı Tezyinatı Klasik Devir Osmanlı Hanedan Türbeleri 1522-1604, İstanbul 2011.
- EMECEN F., “Selim II”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.36 (2009), s. 414-418.
- EYİCE S., “Ayasofya”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 4 (1991), s. 206-217.
- FAROQHİ S., Osmanlıda Kentler ve Kentliler², (tür. N. Kalaycıoğlu), İstanbul 1994.
- GOODWIN G., Sinan: Ottoman Architecture and Its Values Today. London 1993.
- INBER C., Osmanlı İmparatorluğu 1300-1650, İstanbul 2006.
- KARAKAYA E., “Lefkoşa”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.35 (2002), s. 383-392.
- KONYALI İ. H., Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, Konya 1964.
- KRAMERS J.H., “Selim II”, Enclopedia of Islam, C. 4, s. 217-219.
- KUBAN D., “Süleymaniye Külliyesi”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C. 7 (1994), s. 96-104.
- KUBAN D., Osmanlı Mimarisi, İstanbul 2007.
- KUBAN D., Sinan'ın Sanatı ve Selimiye, İstanbul 1997.
- KURAN A., Mimar Sinan, İstanbul 1986.
- KURTBİL Z.H., “Selim II Türbesi”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 36 (2009), s. 418-420.
- KÜÇÜKDAĞ Y., “Sultan Selim Camii ve Külliyesi”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 37 (2009), s. 516-517.
- KÜÇÜKDAĞ Y., Karapınar Sultan Selim Külliyesi, Konya 1997.
- MÜDERRİSOĞLU F., “Osmanlı Saray Çevresinin Suriye'deki Vakıf Eserlerinden Bazı Örnekler”, Vakıflar Dergisi, C. XXIX (2005), s. 163-190.
- MÜDERRİSOĞLU F., XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda İnşa Edilen Menzil Külliyesi (Hacettepe Üniversitesi Doktora Tezi) Ankara 1993.
- NECİPOĞLU G., 15. ve 16. Yüzyılda Topkapı Sarayı. Mimari. Tören ve İktidar (tür. R. Sezer), İstanbul 2007.
- NECİPOĞLU G., Sinan Çağı. Osmanlı İmparatorluğu'nda Mimari. Kültür (Çev. G.Ç. Güven), İstanbul 2013.
- ÖNKAL H., Osmanlı Hanedan Türbeleri, Ankara 1992.
- SAKAOĞLU N., “Selim II”, Yaşamları ve Yapıtları ile Osmanlılar Ansiklopedisi, C. II (1999), s. 513-517.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

Şekil. 1 Nigârî, Şehzade Selim'in meclisi, H.Ü. San. Tar. Bl. Arş.

Şekil. 2 Konya Selimiye Külliyesi Eski Bir Görünümü (H. KARPUZ Arşivi)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

Şekil. 3 Konya Selimiye Camii ve Mevlana Müzesi (Kültür ve Turizm Bakanlığı Arşivi)

Şekil. 4 Karapınar Selimiye Külliyesi ve Şehir Dokusu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

Şekil. 5 Karapınar Selimiye Külliyesi Kazı Sonrası

Şekil. 6 Karapınar Selimiye Camii

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

Şekil. 7 Büyükçekmece Köprüleri

Şekil. 8 Büyükçekmece Kervansarayı ve Köprüler

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

Şekil. 10 Suriye – Şam, Süleymaniye Camii Kuzey Cephe

Şekil. 10 Suriye-Şam, Selimiye Medresesi Avlu ve Revatlar

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

Şekil.11 İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Türbesi Giriş Cephesi

Şekil.12 İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Türbesi İç Görünüm

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

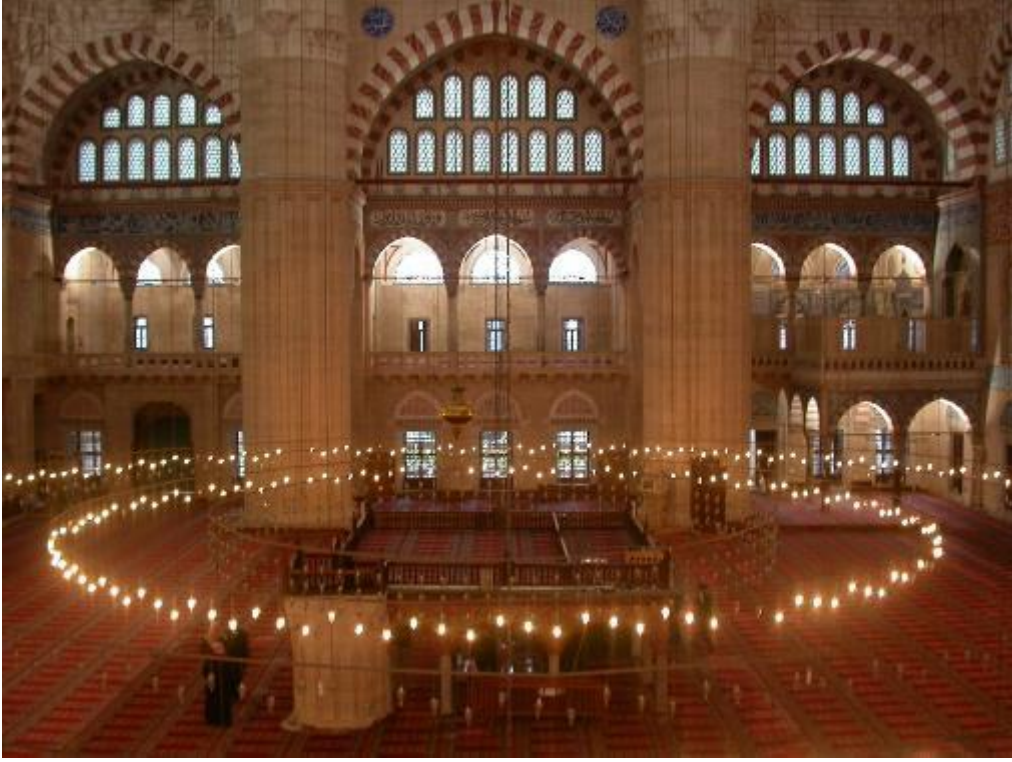
Şekil.13 Edirne Selimiye Camisi ve Mimar Sinan Heykeli

Şekil.14 Edirne Selimiye Camisi Mektebi ve Arastası

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

Şekil.15 Edirne Selimiye Camisi İç Görünüm

Şekil.16 Edirne Yalnız Göz Köprüsü ve II. Bayezid Külliyesi (GÖKHAN GÜNDOĞDU)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

Şekil.17 Bursa Muradiye Haziresi, Şehzade Mustafa Türbesi

Şekil.18 İstanbul Ayasofya Kilise Camii Genel görünüm

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014

Şekil.19 İstanbul Ayasofya Topluđu Üsten Görüntü Kùltür ve Turizm Bakanlığı Arşivi

Şekil.20 İstanbul Ayasofya Avlusu – Sultan II: Selim Türbesi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/10 Fall 2014

Şekil.21 Kıbrıs Lefkoşa Selimiye Camii Giriş Cephesi

Şekil.22 Kıbrıs Lefkoşa Selimiye Camii İç Görünüm

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 10 Fall 2014